

23^e jaargang | November 2021

Foto: TATA Steel

Tata Steel en Crown van Gelder

Minder CO₂-uitstoot en meer groene energie

In 2030 moet de CO₂-uitstoot volgens het klimaatakkoord verminderd zijn met 49 procent ten opzichte van 1990. Tata Steel in IJmuiden en ook de nabijgelegen papierfabriek Crown Van Gelder hebben een hoge CO₂-uitstoot. Samen met KWA werd onderzoek uitgevoerd naar de inzet van bodemenergie. Om zo die CO₂-uitstoot te kunnen verminderen door in te zetten op duurzame energiebronnen.

Over negen jaar in 2030 moet er volgens het Klimaatakkoord 49 procent minder broeikasgassen worden uitgestoten ten opzichte van 1990. Flink minder broeikasgassen dus. De oplossing is de reductie van het energieverbruik én een mix van groene energiebronnen: de bekende zon en wind, of de iets minder bekende bodemenergie. Tata Steel en Crown van Gelder zoeken oplossingen om hun

CO₂-uitstoot te verminderen door te onderzoeken of hun warmtevraag klimaatneutraal kan worden ingevuld met de inzet van geothermie (naast andere duurzame energiebronnen). KWA werd ingeschakeld en combineerde het onderzoek met de inbreng van Tata Steel, Crown Van Gelder en de kennis van Central Mudplant and Fluid Services (CMF). We praten met Tom van der Velde, Energy Consultant bij Tata Steel en Martin van de Pol, Energie- en Milieuoördinator bij van Crown Van Gelder.

Tom van der Velde: transitie naar schone energie voor Tata

"We hadden zelf al wat onderzoek gedaan, maar echt diep de grond inkijken, dat nog niet. Daar heb je specialisten voor nodig: voor het technisch gedeelte, maar ook voor het juridische deel, de impact op de omgeving noem maar op. Die specialisten werken bij KWA. We zochten de samenwerking met Crown Van Gelder, om de eventuele bodemenergie zoveel mogelijk uit te nutten. Zonde om warmte als het ware weg te gooien.

Bijzonder was wel het digitale werken, dat moest vanwege de coronapandemie. We hebben al het overleg van achter onze laptop

gedaan. Normaal gesproken spring ik op de fiets en laat ik alles zien, dat kon nu niet. Het onderzoek liep door de corona wat vertraging op maar wat er nu ligt, daar zijn we heel tevreden mee.

Het is een eerste onderzoek en de conclusie is: er is potentieel geothermie mogelijk. Dat in combinatie met waterstof, en wind- en zonne-energie. Het grote voordeel van geothermie is dat het er altijd is, bij zon en wind moet je het in Nederland altijd maar afwachten. Onze vervolgstap is om de juiste plekken voor geothermie te inventariseren. Je wil niet misprikken en op de juiste plek gaan boren. Al met al wil Tata de transitie maken naar duurzame en betrouwbare energiebronnen."

Martin van de Pol:

"In onze fabriek verbruiken we veel energie om papier te drogen. We gebruiken daar nu gas voor, wat voor een hoge CO₂-uitstoot zorgt. En we kennen deze problematiek van nabijgelegen buurbedrijf Tata natuurlijk. Logisch is om samen deze handschoenen op te pakken. Gezamenlijk investeren is efficiënter dan alleen. Het haalbaarheids-onderzoek van KWA en de businesscase gaven ons inzicht. Ja het lijkt technisch

TATA STEEL

mogelijk te zijn. Economisch gezien viel de verwachte terugverdientijd ons niet tegen.

CVG denkt dat een combinatie van groene energiebronnen zoals geothermie de grootste garantie biedt op een robuuste en toekomstbestendige energievoorziening. We denken hierbij ook aan bijvoorbeeld elektroboilers, zonnepanelen op onze bedrijfsdaken en windmolens op ons bedrijfsterrein.

Ook interessant: zuiveringsslib verbranden om groene stoom op te wekken. Kortom, 'the heat is on'. We werken in het kader van dit gelijknamige innovatietraject 'the heat is on' samen met hogescholen, kennisinstituten en KWA om ons te leiden richting een bedrijfsproces met lagere energievraag. Dit genereert meer keuzemogelijkheden voor een duurzame energievoorziening. Alles samen gaat CVG helpen een CO₂-neutrale papierproductie te realiseren. Een pittige uitdaging, maar we gaan ervoor."

Adviseur

Alwin ten Hove

033 422 13 61
ath@kwa.nl

Adviseur

Lidewij Schutte

033 422 13 35
lis@kwa.nl

Foto: Crown van Gelder

Bodem

Advies voor Ahrend: schone grond opleveren
Lees verder op pagina 3

Energie

PQ Silicas goed voorbereid op energietoekomst
Lees verder op pagina 4

Energie

Ekro: elke dag werken aan duurzame toekomst
Lees verder op pagina 4

Stikstof

Vernieuwing bij Cargill zorgt voor lagere stikstofuitstoot
Lees verder op pagina 6

Aan de slag met het verduurzamen van uw bedrijfsprocessen

Uw bedrijf duurzamer laten produceren. Misschien zet u al stappen in die richting en wilt u vaart maken. Of zijn de plannen en ideeën er wel, maar ontbreekt het aan concrete uitvoering. Hoe dan ook, duurzaamheid is hét thema van deze KWADRANT. Of eigenlijk van KWA Bedrijfsadviseurs. Altijd en overal. Bij onszelf en vooral bij u, onze klanten. Vandaag en overmorgen.

Sense of urgency

Wij zien steeds duidelijker de klimaatverandering zichtbaarder worden en versnellen. Wet- en regelgeving dwingen bedrijven tot meer actie. Nederland heeft in

2015 ingestemd met het Klimaatakkoord van Parijs met als doel: de temperatuurstijging op aarde te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius, met een duidelijk zicht op 1,5 graad Celsius in 2050.

Save the date: KWA-symposium over duurzaamheid op 10 maart 2022

Op 10 maart 2022 organiseert KWA een symposium over duurzaamheid met spraakmakende onderwerpen en sprekers. Dat mag u niet missen! Hou onze website en uw mail in de gaten voor meer informatie.

Het Europese antwoord is de Green Deal. Met dat plan moet de EU worden omgevormd tot een moderne, grondstoffen-efficiënte en concurrerende economie. Met economische groei zonder uitputting van grondstoffen en nul uitstoot van broeikasgassen in 2050. De Europese Green Deal vormt de komende jaren een belangrijk kader voor de Nederlandse wet- en regelgeving voor milieu, duurzaamheid en energie. Hieronder een greep uit onze activiteiten op het gebied van duurzaamheid.

Lees ons whitepaper

De Green Deal omvat grote woorden en uitdagende plannen. Hoe pakt u dat aan op bedrijfsniveau? Waar begint u? Wij helpen u orde en overzicht te scheppen. Maak bijvoorbeeld een langetermijnergie- en CO₂-strategie en maak energimanagement onderdeel van uw bedrijfsvoering. Neem beslissingen over investeringen en vervangingen op basis van een levenscyclusanalyse. Pluk laaghangend fruit zoals het licht en de computers uitdoen als u het kantoor verlaat. Simpel maar effectief. Meer leest u in ons whitepaper, te vinden via onze website.

Samen stappen zetten

Of wilt u samen concreet aan de slag binnen uw bedrijf om duurzaamheid echt op de kaart te zetten? En het te integreren in uw bedrijfsvoering. Dat kan met de circulaire KWA-duurzaamheidsaanpak en ons gloednieuwe communicatiemiddel de Verkenning. Een methode om te komen tot duurzaamheidskeuzes en resultaten. Voor alle lagen van uw organisatie. De uitkomst van de Verkenning vormt een eerste aanzet voor een planmatige aanpak voor duurzaam ondernemen en duurzame bedrijfsprocessen.

Adviseur

Wobbe van den Kieboom

033 422 13 42
wki@kwa.nl

Wat neemt ú mee uit de cursus Omgevingswet?

KWA geeft al een aantal jaren de training Omgevingswet. Online of in live bijeenkomsten. Die nieuwe wet is een paar keer uitgesteld, maar komt er toch echt aan. Wij vroegen een aantal deelnemers naar hun ervaringen met de training. Gebruiken ze de opgedane kennis al? En wilt u meer weten of een (online) training volgen? Kijk dan op onze website.

Erik Vermeulen - Ducor

"De cursus heeft me aan het denken gezet. Ik ben nu nog niet bezig met een concrete invulling en interpretatie van de nieuwe Omgevingswet, bij Ducor zal het ook beperkt nodig zijn. We willen wel weten hoe de wet werkt. Dat is goed naar voren gekomen tijdens de training, er werd precies uitgelegd hoe de wet in elkaar zit."

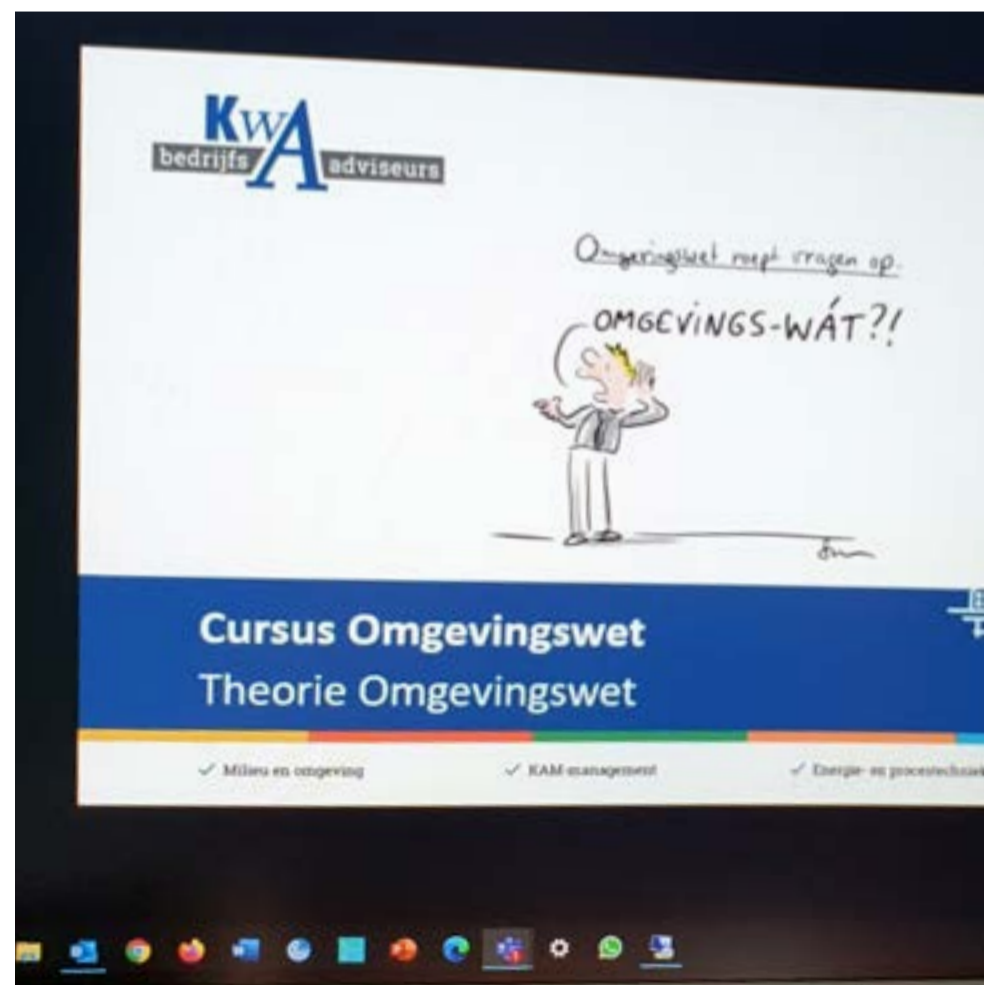
activiteitenvergunning wordt. Hoe ga ik daar vorm aan geven, is de vraag nu. Ik denk erover een goed werkplan op te zetten om alle type activiteiten te identificeren. De cursus gaf me de handvatten, en nu moeten wij in actie komen."

Manon Postema - Neenah Coldenhove

"Wij waren al bezig een milieuvergunning aan te vragen, was even on hold gezet. Omdat ik de training had gevolgd, wilde ik de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet voor zijn, en heb ik dat aanvraagtraject weer geactiveerd. Wat

Gerrie Oteman - SPG Prints

"Wat ik in ieder geval heb geleerd is dat ons bedrijf nu een inrichtingsvergunning heeft en dat dat bij de invoering van de wet een

ik ook heb meegenomen uit de cursus is hoe belangrijk het contact met de omgevingsdienst is."

Frank van Mossel - Ardagh

"Ik vond de training nuttig. Het heeft mij inzicht gegeven in de nieuwe regelgeving op hoofdlijnen en handvatten gegeven hoe ik

kan beoordelen welke regelgeving voor ons bedrijf van toepassing is."

Adviseur

Jette Muijsson

033 422 13 79
jm@kwa.nl

Advies voor Ahrend: schone grond opleveren

Foto: Koninklijke Ahrend

Meubelproducent Koninklijke Ahrend wil zijn locatie verkopen maar de fabriek staat op vervuilde grond. Wat te doen? Ze pakken hun verantwoordelijkheid, willen de grond schoon achterlaten en schakelen KWA in voor een gespecialiseerd advies. Rolf Verspuij is CFO van Koninklijke Ahrend en vertelt de KWAdrant hoe dat in zijn werk ging.

“Sinds 1951 stond er een fabriek op een terrein in Zwanenburg, onder de naam De Cirkel, die meubilair maakte. Ahrend heeft die fabriek in de tweede helft van de vorige eeuw overgenomen. Uiteindelijk hebben we de locatie in 2017 gesloten, de activiteiten elders ondergebracht en is besloten de grond te verkopen.”

Vervuiling diep in de grond

Het moment voor de bekende kink in de kabel: “Tijdens het maken van onze sloop- en verkoopplannen bleek dat de grond en het pand verontreinigd waren. Vooral de in de grond geconstateerde oplosmiddelen bleken een groot probleem. De vervuiling zat zo’n zeven meter diep. Normaal gesproken kun je de oplosmiddelen verwijderen maar niet met deze diepte op deze specifieke plek.

Ahrend heeft KWA daarom gevraagd te adviseren bij dit vraagstuk. Adviseur Paul Ploumen stelde een gedegen advies op. “Dat was een dik en volledig dossier. En hij heeft naar volle tevredenheid ons bedrijf begeleid bij dit milieuvraagstuk”, concludeert Verspuij. “Paul heeft alles in kaart gebracht en het management geadviseerd hoe om te gaan met deze vervuiling. Ook bood hij begeleiding bij het contact met gemeente en provincie en andere overheidsinstanties.”

Beheersysteem draait jaren

De uiteindelijk oplossing, die was er gelukkig ook: “De grond is gezeefd, de olie verwijderd, net als de aangetroffen asbest. Voor de oplosmiddelen is een beheerssysteem geplaatst dat de vervuiling uit de grond haalt en filtert. Dat systeem kan en

moet jaren draaien. We weten niet hoe lang, maar lang, dat is zeker. En het is effectief, dat is het belangrijkste.”

Inmiddels is de vervuilde grond compleet gereinigd en verkocht als bouwgrond. De bouw van een distributiecentrum op de bewuste en gewilde plek is aanstaande. “Behalve een relatief klein grondstuk waar nu het beheerssysteem op draait. Dit grondstuk blijft Ahrend filteren en schoonmaken, net zolang totdat de verontreiniging is verwijderd. Dat zien wij als onze verantwoordelijkheid”, besluit Verspuij.

Adviseur
Paul Ploumen

033 422 13 20
ppl@kwa.nl

Foto: Koninklijke Ahrend

Verduurzamen: noodzakelijk kwaad of gezamenlijke opgave?

Van alle kanten schreeuwen op dit moment de milieuproblemen ons toe: klimaatverandering, uitzonderlijke weersomstandigheden, stikstofproblematiek, PFAS-verontreiniging, stijgende gasprijzen en ga zo maar door. Al zijn de meningen over de impact verdeeld (en kun je hier avonden over discussiëren), bottomline is dat de mensheid het voor zichzelf behoorlijk verziekt heeft in de achterliggende tijd en onze huidige bedrijfsprocessen hierdoor steeds verder vastlopen. Je zou er bijna moedeloos van worden als je bedenkt wat een enorme opgave we op ons moeten nemen om de aarde leefbaar te houden.

Duidelijk is dat we dit niet meer in ons eentje als een soort hobby kunnen doen, niet als bedrijf of als individu. We hebben simpelweg die tijd niet meer. Het besef en de urgentie dwingt ons om als samenleving als geheel actie te nemen om onze (bedrijfs)processen te verduurzamen. Iedereen moet zijn steentje bijdragen. De overheid doet dit vanuit wetgeving (Klimaatakkoord, Green Deal) en het bedrijfsleven kan dit doen vanuit investering, innovatiekracht en het benutten van kansen. Dit vergt van bedrijven durf en inspanning om buiten de tot nu toe gangbare bedrijfsvoering te stappen, maar levert zeker ook mooie nieuwe markten en verduurzaamde bedrijfsprocessen op. In deze KWAdrant tonen wij een aantal voorbeelden die we samen met onze klanten hebben uitgevoerd. Van kleine procesoptimalisaties tot omvangrijke veranderingen in de bedrijfsvoering. De omvang maakt niet uit: elke actie kan bijdragen aan het verduurzamen van onze samenleving, als we allemaal maar actie nemen. Juist in dit gezamenlijk besef ligt de kracht van de benodigde verandering en kunnen we samen de opgave om de aarde leefbaar te houden, oppakken.

Directie KWA Bedrijfsadviseurs

André Lokhorst
033 422 13 23, al@kwa.nl

Bas Oldenhof
033 422 13 41, bo@kwa.nl

PQ Silicas goed voorbereid op energietoekomst

PQ Silicas in Eijsden valt onder het EU Emissions Trading System (ETS) en was deelnemer aan het convenant Meerjarenaafsprake Energie-Efficiëntie (MEE-convenant). De vestigingen in Maastricht en Winschoten vallen niet onder de ETS maar deden wél mee aan het MEE-convenant. In 2020 liep dit convenant af, verviel de vrijstelling op de EED energie-auditplicht en kreeg PQ Silicas te maken met nieuwe energiewetgeving. KWA schoot te hulp met een concernaanpak.

PQ is een wereldwijde producent van silicaten, zeolieten, silica's en afgeleide producten. De producten dienen veelal als milieuvriendelijke vervangers voor materialen met uiteenlopende toepassingen. Er zijn drie productielocaties in Nederland: Eijsden, Maastricht en Winschoten. Vanuit Europese en Nederlandse wet- en regelgeving rondom CO₂-emissie hebben deze productielocaties te maken met verschillende verplichtingen en eisen.

Aflopen MEE-convenant

In 2020 liep het MEE-convenant af, waardoor PQ niet langer vrijstelling had voor de Energy Efficiency Audit (EED)-energie-auditplicht. Deelname van de vestigingen Maastricht en Winschoten aan het MEE-convenant bood PQ de mogelijkheid tot een concernaanpak. Daardoor konden energie-efficiency-projecten worden meegenomen in het totale besparingspotentieel van het concern en ook aansluiten bij de strategische plannen.

KWA bood ondersteuning en heeft samen met PQ de EED-energieaudits per locatie uitgevoerd, het concernverslag opgesteld en tijdig ingediend bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

"KWA is sinds jaren een stabiele en betrouwbare partner bij advies, begeleiding en support in diverse energieonderwerpen."

EU-ETS en de Nederlandse CO₂-heffing

De Nederlandse CO₂-heffing is van toepassing, omdat de vestiging in Eijsden valt onder de EU-ETS. KWA heeft voor PQ verschillende scenario's berekend van de totale energie- en CO₂-emissiekosten tot 2030, rekeninghoudend met de energiebelasting, Opslag Duurzame Energie (ODE), ETS en CO₂-heffing. PQ heeft in kaart gebracht welke maatregelen kansrijk zijn om de CO₂-reductiedoelstellingen conform het Klimaatakkoord te halen en zo een forse stijging van de energiekosten te vermijden.

Foto: PQ Silicas

Toekomstige ontwikkelingen

Samen met KWA volgt PQ de ontwikkelingen rondom de wet- en regelgeving voor energie en CO₂-emissie nauwgezet. Onder andere de Europese Green Deal, stijgende energieprijzen en Omgevingswet hebben impact op de verplichtingen en eisen die gaan gelden voor de drie vestigingen. PQ is hierop nu goed voorbereid door een doordachte langetermijn-energiestrategie en een robuust managementsysteem gebaseerd op de ISO 14001 en 50001.

Adviseur

Bas Oldenhof

033 422 13 41
bo@kwa.nl

2050 is overmorgen: Kies uw koers

KWA-symposium duurzaamheid op 10 maart 2022

Duurzaamheid voelt als veel, groots en iedereen vindt er wat van. Worstelt uw bedrijf ook met vragen als:

- Wat vinden wij zelf van duurzaamheid binnen ons bedrijf?
- Bestaat mijn bedrijf over 30 jaar nog?
- Hoe word ik niet overspoeld en surf ik mee op de golf?

KWA wil samen met u antwoorden vinden op deze en vele andere vragen. Wij organiseren een inspirerend **symposium** om een succesvolle route in het landschap van duurzaamheid te vinden. Met verrassende praktijkvoorbeelden, gesprekken met andere bedrijven en voorbeelden van onze

aanpak. Bedrijven moeten nu starten met hun langetermijnstrategie om voorbereid te zijn op alle veranderingen rondom de klimaatcrisis en milieuthema's. Surf mee voorop de golf om goed voorbereid te zijn. Binnenkort vertellen we meer. Hou dus uw mail en onze website in de gaten.

Ekro: elke dag werken aan duurzame toekomst

Ekro in Apeldoorn is kalfsvleesproducent en vormt een onderdeel van de VanDrie Group, een belangrijke speler in de vleesmarkt. Ekro heeft samen met KWA het energieverbruik en het efficiënter gebruik daarvan onder de loep genomen. De uitkomst: er zijn veel optimalisaties mogelijk. Hoofd Technische Dienst John Kalma en Vincent Geven, directeur Operations gaan uitgebreid in op deze verbetermogelijkheden en de duurzaamheidsontwikkelingen binnen het bedrijf.

Recent heeft Ekro een EED-traject (energie-audit) afgerond. Er is door KWA-adviseur Quintus van Grol ook gekeken naar mogelijkheden tot CO₂-reductie. "Dit alles past prima in de doelstellingen van Ekro en de VanDrie Group", zeggen John en Vincent. "Wij zetten nu in op energiebesparing. Een concreet voorbeeld is de vervanging van de verlichting door led-lampen. Dat bespaart maar liefst 75 procent energie. Bij renovatie kijken we naar vervanging van de lampen, naar isolatie en optimale inzet van restwarmte. Zusterbedrijf Oukro heeft dit al uitgevoerd én 5.800 zonnepanelen geplaatst."

Kijken door energiebesparingsbril

Bij Ekro speelt nog iets specifiek: de kalverenkoeling. Karkassen stralen warmte uit, dat kun je nog beter hergebruiken: "Kortom, er zijn allerlei opties en mogelijkheden. We kijken nu door de energiebesparingsbril."

In de hele keten

John en Vincent zien het breder en

betrekken de VanDrie Group: "Wij volgen de vijf pijlers van de groep: marktpositie, duurzaamheid, diergezondheid en -welzijn, voedselveiligheid en goed werkgeverschap. En we volgen natuurlijk de wet- en regelgeving vanuit de Rijksoverheid en de EU. Daarnaast willen we innovatief bezig zijn binnen het concern. Dat betekent energie-efficiënt in de hele keten, van voer tot transport, maar ook de boer helpen bij zijn werk, zodat hij zo min mogelijk geur of geluid uitstoot. Denk ook aan restproducten als de meststroom. Hoe kunnen we die zo optimaal mogelijk inzetten, denk aan een biovergister. We kijken nu naar de vetstroom, kun je hier andere producten van maken bijvoorbeeld. Alles zo duurzaam als maar mogelijk is. Wij werken elke dag aan een duurzame toekomst."

Adviseur

Quintus van Grol

033 422 13 34
qg@kwa.nl

Foto: Ekro

Vergunning aanvragen voor Smilde Natura

Smilde Natura in Heerenveen is duurzaam bezig: deze startup zamelt gebruikte frituurolie in en levert het na reiniging ervan in bij producenten van biobrandstof. Het bedrijf zocht een partij die de oprichtingsvergunning kon aanvragen en kwam uit bij KWA.

Dirk Smilde is projectmanager en legt uit: "Onder de Smilde-holding vallen verschillende bedrijven. Juist dat aspect zorgde voor vragen bij de gemeente Heerenveen, omdat een deel van deze bedrijven dicht bij elkaar ligt. De vraag was dan ook: 'welk onderdeel

ontplooit welke activiteit'. Dit was belangrijk met het oog op het verlenen van de vergunning voor Smilde Natura. Smilde Natura is een aantal jaren terug als startup begonnen en geleidelijk gegroeid tot het huidige niveau waarbij meer eigen ruimte nodig is.

Hierdoor ontstond ook de noodzaak voor het aanvragen van de oprichtingsvergunning."

Geschied als biobrandstof

De nieuwe loot aan de Smilde-tak levert frituurolie aan de horeca én zorgt ervoor dat gebruikte olie weer wordt opgehaald. Deze wordt gezuiverd en daarna is de olie uitermate geschikt als grondstof voor biobrandstof. Dat maken ze niet zelf, Natura brengt het weg naar biobrandstof-producenten. Zo gaat niets verloren.

KWA was en is een bekende van Smilde: "Ik ken jullie van onze vestiging in Edam. Paul Ploumen heeft het proces uitstekend begeleid. Jette Muijson ging mee naar de gesprekken met de gemeente. Er kwamen veel vragen op ons af. In eerste instantie

dacht de gemeente dat de vergunning voor Natura wel onder Smilde Foods kon vallen omdat de bedrijven op hetzelfde terrein staan, maar dat was niet het geval. Uiteindelijk is alles prima opgelost en is de vergunning verleend."

Dirk vervolgt: "Het fijne van de samenwerking met KWA was en is dat zij onze bedrijfscultuur al kennen. De adviseur reageert snel en er zijn korte lijntjes. Er is een goede klik en dat vinden wij belangrijk."

Adviseur
Paul Ploumen

033 422 13 20
ppl@kwa.nl

Hoe beïnvloedt Regionale Energiestrategie (RES) uw bedrijf?

Kent u de RES al? Dat is het Nationaal Programma voor de Regionale Energiestrategie. Een initiatief van de overheid om het gebruik van duurzame energiebronnen te stimuleren. Nederland is ingedeeld in dertig energieregio's en iedereen wordt aangemoedigd samen te werken: inwoners, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties.

De in die energieregio liggende gemeentes moeten een bepaalde bijdrage leveren aan duurzame energiebronnen. In 2030 moet

er 35 Terawattuur aan duurzame energie op land worden opgewekt in Nederland. Deze enorme hoeveelheid kan miljoenen

huishoudens van energie voorzien. De dertig energieregio's onderzoeken hoe en wáár duurzame energie (wind en zon) opgewekt kan worden. Maar ook welke warmtebronnen mogelijkheden bieden zodat wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen.

Iedere gemeente zoekt locaties om zonne-energieparken en windmolens te plaatsen, om zo aan de RES te kunnen voldoen. En ze inventariseren wat er nú al aan duurzame energie wordt opgewekt. Bij u ook? Heeft u al zonnepanelen op uw bedrijfspanden liggen bijvoorbeeld? In de RES worden bedrijven gevraagd hoe zij hun

aandeel gaan leveren. U kunt zich voorbereiden. Er is nu een RES 1.0. In 2025 is er een update naar RES2.0. Dan moeten de omgevingsvergunningen voor zon en wind zijn verleend om de doelstellingen in 2030 te realiseren. Dat is al over een paar jaar. Kijk voor meer informatie op de website regionale-energiestrategie.nl.

Adviseur
Wobbe van den Kieboom

033 422 13 42
wki@kwa.nl

Klimaatdoelen in 2050? Nú aan de slag

Het lijkt zo ver weg: 2050. De datum dat de uitstoot van broeikasgassen nul zou moeten zijn. Iedereen doet mee, ook de industrie. Dat gaat niet vanzelf. Wij hebben alles op een rij gezet in een whitepaper, wat u op onze website vindt.

Download
whitepaper

Isala: zorg voor patiënten, zorg voor milieu

In het Isala ziekenhuis in Zwolle is de zorg voor patiënten uiteraard goed geregeld. De zorg voor het milieu is net zo belangrijk. Hoe pak je die milieuzorg aan? Het ziekenhuis schakelde KWA in voor de zogeheten milieuthermometer Zorg. Hoe staat het er nu voor met die thermometer? Johan Jonker, adviseur facilitair bedrijf, legt uit.

"In ons ziekenhuis kijken we hoe we ons kunnen ontwikkelen op het gebied van duurzaamheid, met onder andere de zorg voor het milieu. Voor afdelingen als gebouwenbeheer, inkoop en facilitair geeft de milieuthermometer praktische handvatten. KWA heeft eerst bij ons een nulmeting gedaan. Toen maakten we ook kennis met het idee van certificering: goud, zilver of brons. Na de nulmeting bleken we al praktisch op brons te zitten.

Borgen in Makeonline

Het gaat ons niet zozeer om de certificering maar juist om zo duurzaam mogelijk te functioneren en te verbeteren. Toch grappig dat je al op bronzen niveau blijkt te zitten. Goed, die nulmeting deed ons de volgende stappen zetten. Een paar voorbeelden van mogelijke volgende stappen: in de parkeergarage kunnen collega's en bezoekers hun bandenspanning checken en banden

laten oppompen, toch een punt extra want een goede bandenspanning rijdt net wat zuiniger. En dan de douchekoppen: zodra deze vervangen moeten worden, komt er een waterbesparende kop in. We hebben veel douchegroepen dus dat doen we niet in één keer. We nemen het mee in het structureel onderhoud en zo hebben we deze actie geborgd. Dat borgen en checken doen we in de tool van KWA **Makeonline**.

Gaan we voor zilver of goud in de certificering? Voor goud natuurlijk! Maar het belangrijkste is dat Isala de zorg voor duurzaamheid hoog in de prioriteitenlijst heeft staan. KWA ondersteunt ons daarbij."

Adviseur
Pieter Westers

033 422 13 67
pw@kwa.nl

Vernieuwing bij Cargill zorgt voor lagere stikstofuitstoot

Cargill de Jonker in Zaandam verwerkt cacao-bonen tot cacao-massa. Dat gebeurt op twee lijnen met roasters. Eén van die roasters moest hoognodig vervangen worden. KWA wist dit 'moetje' voordelig voor Cargill te laten uitpakken.

Martin Huizinga is plant-manager bij Cargill en vertelt over het project: "Een brander (of roaster genoemd) bij de cacaolijn vervangen, dat was de taak waar Cargill voor stond. En dat niet alleen: de branders moesten een verdieping hoger komen én de vloer moest worden vervangen. Dat terwijl de productie doorgaat en terwijl we midden in de beperkingen rondom corona zaten. Diverse KWA-adviseurs werden ingeschakeld bij dit project: een veiligheidskundige, iemand voor de vergunningverlening, en begeleiding bij de uitvoering."

Minder NO_x

"De branders van deze roasters stoten behoorlijk wat NO_x (stikstof) uit. En we weten allemaal hoe streng tegenwoordig de eisen zijn, zeker in de gemeente Zaanstad waar de

ambitie is om een groot aantal nieuwe bouwprojecten te realiseren. Je mag geen stikstof meer uitstoten. KWA sloeg aan het rekenen bij het nieuw aan te schaffen apparaat. Uit de berekening kwam naar voren dat een nieuwe brander veel minder stikstof uitstoot dan de oude. Prachtig natuurlijk, het betekent dat wij met de nieuwe roaster de NO_x-uitstoot kunnen reduceren", reageert Martin enthousiast.

Kracht van KWA

Waarin zit de kracht van KWA bij dit soort projecten? "Natuurlijk hebben jullie de kennis en kunde in huis. De extra zit 'm erin dat de adviseurs het ook kunnen overbrengen naar bijvoorbeeld de aannemers en onze mensen. Niet als een soort politieagent maar als een samenwerkingspartner. Samen klaren we de klus, is het motto. Ook is er die persoonlijke klik. De oplossing is altijd pragmatisch en duidelijk. Kortom, onze keuze voor KWA is duidelijk."

Het resultaat voor Cargill is een compleet vernieuwde installatie waarmee ze de toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen treden. "Zonder ongevallen geïnstalleerd, ook belangrijk om te melden", vult Martin nog aan.

Adviseur
Hendrik Koudijs

033 422 13 19
ko@kwa.nl

Foto's: Cargill en Hendrik Koudijs

RI&E als basis voor duurzame inzetbaarheid medewerkers

De gemiddelde leeftijd dat mensen stoppen met betaald werk in Nederland neemt toe. Dit betekent dat medewerkers langer inzetbaar moeten en willen blijven. Tegelijkertijd blijkt het verzuim van medewerkers met een hogere leeftijd toe te nemen. Dit komt doordat oudere werknemers vaker te maken hebben met aandoeningen die een hoog ziekteverzuim kennen. Daarbij is het goed te weten dat de kans op ontwikkeling van beroepsziekten door blootstelling aan psychosociale arbeidsbelasting, fysieke belasting en gevaarlijke stoffen bij de gehele werknemerspopulatie groter is dan ooit.

Het creëren en behouden van persoonlijke capaciteiten van medewerkers in relatie tot hun functie is belangrijk, zodat ze inzetbaar blijven. Het werkvermogen, employability en de vitaliteit van medewerkers vormen de basis voor die inzetbaarheid.

De KWA-methode

KWA heeft een methode ontwikkeld om de inventarisatie van risico's gerelateerd aan duurzame inzetbaarheid te integreren met de verplichte Risico-Inventarisatie & -Evaluatie (RI&E) en het Plan van Aanpak (PvA). Hoe werkt deze methode? Wij kijken naar ontwikkelingen op nationaal, bedrijfskundig en medewerkersniveau en ontwikkelingen

die invloed hebben op het werkvermogen, employability en vitaliteit. Die inzichten worden beoordeeld in de RI&E en het PvA. We doen dit natuurlijk samen met de belanghebbenden in de organisatie. Het PvA biedt de juiste handvatten om het beleid rondom duurzame inzetbaarheid voor de komende jaren onderbouwd vorm te geven en uit te dragen. Interesse? Neem dan contact met ons op.

Adviseur
Luuk Schoo

033 422 13 88
ls@kwa.nl

Open blik op processen cruciaal voor behalen CO₂-reductiedoelen

De Nederlandse industrie staat voor die enorme uitdaging: de energietransitie. KWA wil helpen en verzorgt in opdracht van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) diverse sessies van de Masterclass CO₂-reductie industrie. Een handreiking om bedrijven inzicht te geven in de kortetermijnaanpak, maar vooral ook voor de lange termijn. De Triple C-tool helpt bedrijven het effect van CO₂-reducerende maatregelen tot 2050 inzichtelijk te maken met behulp van een CO₂-reductieplan.

Triple C, een verkorte weergave van de drie keuzeopties, behandelt de veranderende kijk op de processen binnen een bedrijf, de benodigde utilities en de inzet van duurzame energiebronnen. De processen staan hierbij in de spotlights, omdat deze de spil zijn in het energiegebruik. Dat vergt een gedetailleerde beschouwing van de processen én een open blik.

Beschouwen en optimaliseren

“Als je de doelstelling voor CO₂-reductie wilt behalen, moet je open staan voor veranderingen,” stelt KWA-adviseur Berry de Jong. “Wat heb je echt nodig aan energie en zijn er alternatieven? Door de processen goed te beschouwen en te optimaliseren, varen aspecten als utilities en alternatieve bronnen ‘vanzelf’ mee.

Overigens zijn er voor deze aspecten ook zeker optimalisatiemogelijkheden, maar de grootste besparing ligt veelal binnen de processen.”

Zoek natuurlijk vervangingsmoment

De Masterclass CO₂-reductie industrie was voor diverse bedrijven een trigger om KWA in te schakelen om de doelen voor de korte,

maar zeker ook de lange termijn te bepalen. “Dat is het grootste verschil met eerdere energiebesparingsstrategieën. De focus ligt niet alleen op de eerste vijf jaar, maar kijkt veel verder en daar liggen de mogelijkheden. Verandering van processen of vervanging van installaties zijn immers langetermijnstrategieën. Door nu de langetermijnstrategie op energiegebruik uit te werken, is een bedrijf voorbereid als een installatie bijvoorbeeld uitvalt, een zogeheten natuurlijk vervangingsmoment. Dan is het één op één vervangen niet standaard, maar wordt dit vervangingsmoment optimaal benut door de keuze voor een energiezuinige variant of het energiezuinigere proces.”

De sessies van de Masterclass CO₂-reductie industrie in het voorjaar van 2021 werden dusdanig goed (digitaal) bezocht, dat er in het najaar 2021 een tweede serie is gepland. “We merken dat bedrijven serieus aan de slag willen of zijn met CO₂-reductie, ik sluit niet uit dat er in 2022 nog meer sessies volgen”, besluit Berry.

Adviseur

Berry de Jong

033 422 13 44
bj@kwa.nl

Adviseur

Fons Pennartz

033 422 13 33
amp@kwa.nl

Wanneer komt het verbod op PFAS-stoffen?

De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en het ministerie van Infra en Waterstaat hebben onderzoek laten doen naar de concentraties PFAS in het afvalwater van een aantal rioolwaterzuiveringen. Uit dit onderzoek is gebleken dat met biologische zuivering PFAS niet uit het water wordt verwijderd. En dat betekent dat PFAS via deze route zich verder kunnen verspreiden in het milieu. Dat komt omdat een groot aantal bedrijven afvalwater lozen op het gemeenteriool.

Unie van Waterschappen (Unie) pleit daarom voor een totaalverbod op PFAS en dat alle bronnen van PFAS in afvalwater beter in beeld komen. Daarom roept de Unie op tot de gezamenlijke inzet van het bedrijfsleven en het bevoegde gezag die op deze lozingen toeziet. Hierbij wordt het doorlichten van bestaande lozingsvergunningen op PFAS een belangrijke component.

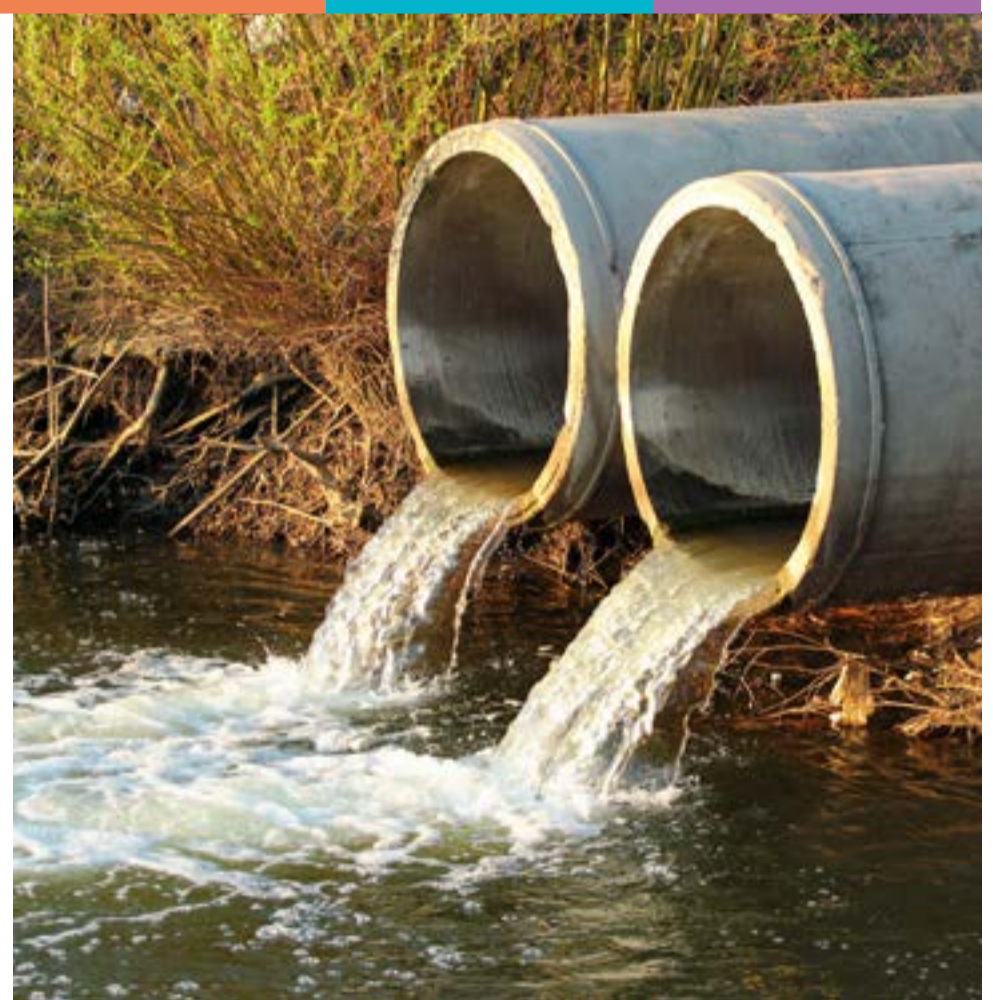
Europees verbod op PFAS verwacht vóór 2025

Bij het Europees Chemicaliën Agentschap (ECHA) is in juli 2021 officieel het Europees verbod op PFAS aangemeld, om zo het gebruik van PFAS aan banden te leggen. Het bijzondere van dit restrictievoorstel is dat alle schadelijke PFAS-stoffen, zo'n 6.000 in totaal, voor het eerst in 1 keer verboden

worden. Hoe het Europese verbod eruit komt te zien en voor welke producten dit gaat gelden, is nu nog niet te zeggen. Het verbod zal zich richten op alle toepassingen van PFAS, met uitzondering van enkele toepassingen die als essentieel worden gezien. Het aanmelden bij ECHA is de eerste officiële stap om tot een verbod te komen.

Verder kijken naar voorstel?

Het komende jaar wordt de informatie over het gebruik van PFAS nader geanalyseerd en wordt het restrictievoorstel onderbouwd. Ook wordt gekeken voor welke toepassingen eventueel een uitzondering op het verbod nodig is, waarna het restrictievoorstel in juli 2022 kan worden ingediend. Later is de Europese Commissie aan zet. Die stelt op basis van alle bevindingen een wijziging voor

in de lijst van restricties onder de REACH-verordening. De Raad en het Europese Parlement hebben 3 maanden

om hierop te reageren. Tenslotte treedt de restrictie na een overgangperiode in werking, het streven is nog vóór 2025.

Adviseur

Suzanne Por

033 422 13 24
spo@kwa.nl

Adviseur

Rob Schoon

033 422 13 59
rs@kwa.nl

KWA faciliteert de volgende informatienetwerkgroepen

Brzo
werkgroep
secretariaat@brzowerkgroep.nl
www.brzowerkgroep.nl

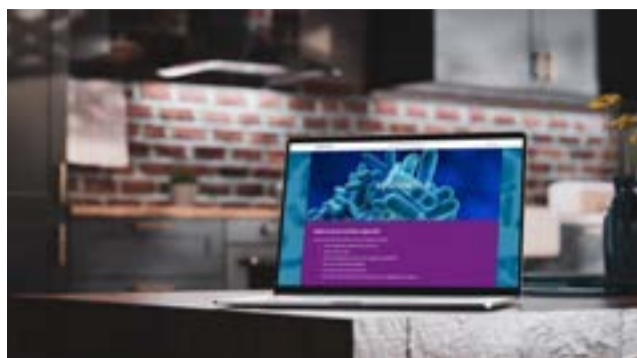
Bijeenkomst
16 dec. 2021

BNET
bedrijvennetwerk
energietransitie
bnet@kwa.nl
www.bedrijvennetwerkenergietransitie.nl

Bijeenkomst
27 jan. 2022

KAM
contactgroep
secretariaat@kamcontact.nl
www.kamcontact.nl

Bijeenkomst
12 april 2022

E-learning voor uw medewerkers

Een veilige en gezonde werkplek is essentieel voor ieder bedrijf. KWA helpt u daarmee met onze e-learnings. Deze zijn gemaakt samen met Précon. Uw medewerkers kunnen e-learnings in eigen tijd en op een zelf gekozen locatie online volgen. Er zijn e-learnings over Legionella, explosieveiligheid, gevaarlijke stoffen, tillen, auditen en algemene productveiligheid. Geïnteresseerd? Ga naar onze website voor meer informatie.

Bijeenkomsten

Webinar

Ketelhuisscan, de thermometer in uw ketelhuis

7 december 2021

Webinar

In compliance zijn is hard werken. Of toch niet?

9 december 2021

Duurzaamheidssymposium

2050 is overmorgen: Kies uw koers 10 maart 2022

KWA organiseert regelmatig bijeenkomsten, zowel online als live. Bij live bijeenkomsten houden we altijd de richtlijnen van het RIVM aan en zorgen we voor voldoende ventilatie en hygiëne.

Even voorstellen

In elke KWADRANT stellen wij onze nieuwe medewerkers aan u voor. Voor onze vacatures kijkt u op kwa.nl/vacatures

Wouter Gerats

Ik ben januari 2021 afgestudeerd als fysisch geograaf. Tijdens mijn studie heb ik me beziggehouden met watergerelateerde vraagstukken aan het oppervlak en in de ondergrond. Ik vind het belangrijk om maatschappelijk verantwoord en toekomstgericht werk te leveren. Daarom wil ik bijdragen aan een duurzame en veilige leefomgeving, waar bodemenergie een grote rol gaat spelen. Ik oriënteer me de komende periode vooral over de breedte van het bedrijf. Zo krijg ik beter inzicht in de andere expertisegebieden. KWA is overigens geen onbekende, in 2017 heb ik hier stage gelopen. Fijn om weer terug te zijn.

Functiegebied: Bodemenergie

Vorige werkgever: Openbaar Lyceum Zeist

Wouter Oude Wesselink

In mijn werk als technisch veldwerker ga ik op pad naar klanten om metingen uit te voeren of de klant ter plaatse te ondersteunen. Zo ben ik de ogen en oren van de adviseurs. Tijdens mijn werkzaamheden ben ik het aanspreekpunt van de klant. Hierbij houd ik, door mijn geïnteresseerde houding en sociale karakter, een goede balans tussen de wensen van de klant en de door de wet gestelde eisen. Samen met mijn collega's en de klant zoeken we naar een oplossing passend bij de situatie. Ik ontwikkel me via werkervaring en het volgen van cursussen zodat ik de opgedane kennis over o.a. corrosie, afvalwater en geluid kan delen.

Functiegebied: Water en Corrosie

Vorige werkgever: Monteur Aan Huis

Imke Houben

Ik ben 1 oktober begonnen bij team KAM. Als adviseur Duurzaam Ondernemen ga ik zowel intern als extern duurzaamheid op de kaart zetten. Ik heb er heel veel zin in! Meteen een vliegende start gehad tijdens het KWA-kantoorfeest (waar collega's elkaar ontmoeten), dus veel collega's heb ik toen al gezien en gesproken. Het grootste deel van mijn carrière heb ik als R&D-manager gewerkt bij Dr.Oetker. Ik heb levensmiddelentechnologie gestudeerd. De laatste jaren heb ik met mijn eigen bedrijf Foodimpct gewerkt als MVO-adviseur voor de levensmiddelenindustrie en als adviseur duurzaamheid in een zorginstelling. Ook geef ik jaarlijks een scheurkalender uit over duurzaamheid.

Functiegebied: Duurzaam ondernemen

Vorige werkgever: Foodimpct

Werken bij KWA

Jan-Carel Nieuwland, senior adviseur: "KWA scoort op werkplezier, vrijheid en betrokkenheid hoger dan vergelijkbare organisaties. Hoe dat komt? Alle collega's kunnen mede-eigenaar worden van ons bureau en hebben daarmee invloed op de koers. Een platte organisatie met directe lijnen tussen alle niveaus. Als adviseur heb je vrijheid en zelfstandigheid in de projecten die je uitvoert in bedrijfstakken die je aanspreken. Met alle kansen om te blijven leren en te ontwikkelen."

Ben jij onze nieuwe collega?

Adviseur Arbeidshygiëne

Als adviseur Arbeidshygiëne voer je onderzoeken uit en geeft op basis daarvan praktisch advies over blootstelling aan gevaarlijke stoffen, geluid, trillingen, en klimaat in productieomgevingen. Je hebt een heldere kijk op de risico's in relatie tot je vakspecialisme en weet uit ervaring welke risico's aanvaardbaar zijn en welke niet.

kwa.nl/vacatures

Adviseur Energie-management

Als senior adviseur begeleid je bedrijven bij de implementatie van energiemangement en voer je het procesmanagement uit bij energietransitie-projecten voor bedrijven, instellingen en gemeenten. Je werkt samen met onze vakinhoudelijke specialisten op het gebied van energie, techniek en managementsystemen. Jij bent degene waar onze klanten op kunnen bouwen.

kwa.nl/vacatures

Adviseur KAM-management

In deze functie ondersteun je zelfstandig en in teamverband klanten bij het opzetten en herstructureren van KAM-management-systemen. Het verbeteren van hun milieuprestaties staat daarin centraal. Je helpt bedrijven bij het oplossen van hun technische, beleidsmatige en organisatorische vraagstukken. Waarbij je natuurlijk altijd kunt rekenen op je collega's.

kwa.nl/vacatures

